

* Uradni list RS, št. 15-561/1994, 13-663/1995 – odločba US, 38-2501/1996 (ZRLI-A), 43-2700/1996 – odločba US, 59-3143/2001 (ZRLI-B), 11-465/2003 – odločba US, 48-2305/2003 – odločba US, 73-3567/2003 – odločba US.

Opomba k 24. členu

* Iz odločbe Ustavnega sodišča Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 48-2305/2003):

Odločba o ugotovitvi neskladnosti zakona o referendumu in o ljudski iniciativi z ustavo in razveljavitev 24. člena tega zakona

1. Zakon o referendumu in o ljudski iniciativi (Uradni list RS, št. 15/94, 38/96 in 59/01) je v neskladju z ustavo iz razlogov, navedenih v obrazložitvi te odločbe.

2. Člen 24 zakona o referendumu in o ljudski iniciativi se razveljavi.

3. Ugotovljeno neskladnost iz 1. točke izreka mora Državni zbor odpraviti v roku enega leta od objave te odločbe v Uradnem listu Republike Slovenije.

4. Do odprave neskladja iz 1. točke izreka lahko vsak glasovalec vložiti pritožbo zoper poročilo Republiške volilne komisije o izidu referendumu v treh dneh po njegovi objavi v Uradnem listu Republike Slovenije. O pritožbi odloči Vrhovno sodišče v tridesetih dneh. Zoper odločitev sodišča ni dovoljena pritožba. Pri odločanju se smiselno uporabljajo prvi odstavek 52. člena ter drugi in tretji odstavek 53. člena zakona o referendumu in o ljudski iniciativi.

5. Državni zbor pošlje zakon, ki je bil potrjen na naknadnem referendumu, v razglasitev in v objavo takoj po preteku pritožbenega roka, določenega v prejšnji točki izreka, v primeru vložitve pritožbe pa, ko je pritožbeni postopek pravnomočno končan.

Opomba k 35. členu

* Iz odločbe Ustavnega sodišča Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 73-3567/2003):

Delna razveljavitev zakona o volitvah v državni zbor, zakona o državnem svetu, zakona o volitvah predsednika republike in zakona o lokalnih volitvah

1. Del določb 7. člena zakona o volitvah v državni zbor (Uradni list RS, št. 44/92 in 60/95), 2. člena zakona o državnem svetu (Uradni list RS, št. 44/92), 2. člena zakona o volitvah predsednika republike (Uradni list RS, št. 39/92) in 5. člena zakona o lokalnih volitvah (Uradni list RS, št. 72/93, 7/94, 33/94, 61/95, 70/95 in 51/02), ki se glasijo "in mu ni odvzeta poslovna sposobnost", se razveljavi.

2. Razveljavitev iz prejšnje točke izreka začne učinkovati 6 mesecev po objavi te odločbe v Uradnem listu Republike Slovenije.

3. Določbi 4. člena zakona o evidenci volilne pravice (Uradni list RS, št. 52/02) in 35. člena zakona o referendumu in o ljudski iniciativi (Uradni list RS, št. 15/94, 38/96 in 59/01) nista v neskladju z ustavo.

4. V času odložnega roka iz druge točke te odločbe imajo volilno pravico osebe, za katere je z odločbo pristojnega sodišča podaljšana roditeljska pravica čez njihovo polnoletnost, ker zaradi telesne prizadetosti ne morejo skrbeti zase, za svoje koristi in pravice.

ZAKON O REFERENDUMU IN O LJUDSKI INICIATIVI (ZRLI)

(neuradno prečiščeno besedilo)*

I. UVODNE DOLOČBE

1. člen

Ta zakon ureja referendum o spremembi ustave, zakonodajni referendum in posvetovalni referendum o vprašanjih iz pristojnosti državnega zbora.

Ta zakon ureja tudi način uresničevanja ljudske iniciative za spremembo ustave in za sprejem zakona.

2. člen

Referendum o ustanovitvi občine ureja poseben zakon.

V postopku za izvedbo referenduma o ustanovitvi občine se smiselno uporabljajo določbe tega zakona glede vprašanj, ki s posebnim zakonom niso urejena.

3. člen

Določbe tega zakona o postopku za izvedbo referenduma se smiselno uporabljajo tudi za referendum v lokalni skupnosti, kolikor ni s tem zakonom drugače določeno.

II. REFERENDUM

1. Referendum o spremembi ustave

4. člen

Z referendumom o spremembi ustave državljani odločajo o potrditvi spremembe ustave, ki jo je sprejel državni zbor.

5. člen

Državni zbor mora razpisati referendum o spremembi ustave, če to zahteva najmanj trideset poslancev. Zahtevo lahko vložijo po sprejemu spremembe ustave, vendar pred njeno razglasitvijo v državnem zboru. Državni zbor mora razpisati referendum v sedmih dneh po vložitvi zahteve.

6. člen

Spremema ustave je na referendumu potrjena, če zanjo glasuje večina volivcev, ki so glasovali, pod pogojem, da se glasovanja udeleži večina vseh volivcev.

7. člen

Če je sprememba ustave na referendumu potrjena, državni zbor sprejeto spremembo ustave razglasi, ko prejme poročilo o izidu referendumu.

8. člen

Državni zbor je vezan na izid referendumu.

Dve leti po izvedbi referendumu državni zbor ne more sprejeti akta o spremembi ustave, ki bi bil v nasprotju z izidom referendumu.

2. Zakonodajni referendum

9. člen

Na zakonodajnem referendumu se lahko volivci vnaprej izjavijo o vprašanjih, ki se urejajo z zakonom (v nadaljnjem besedilu: predhodni referendum), ali potrdijo zakon, ki ga je državni zbor že sprejel (v nadaljnjem besedilu: naknadni referendum).

10. člen

(razveljavljen z odločbo US – Uradni list RS, št. 13-663/1995)

11. člen

Državni zbor lahko razpiše zakonodajni referendum na svojo pobudo.

Predlog, naj državni zbor razpiše zakonodajni referendum, lahko da vsak poslanec.

12. člen

Državni zbor mora razpisati zakonodajni referendum, če to zahteva najmanj tretjina poslancev, državni svet ali štirideset tisoč volivcev.

12.a člen

Zakonodajnega referendumu, ki se nanaša na volitve v državni zbor, ni možno razpisati v obdobju enega leta pred rednimi volitvami v državni zbor.

13. člen

Zahtevo volivcev za razpis referendumu vloži njihov predstavnik. Zahtevi mora biti priloženo najmanj štirideset tisoč podpisov volivcev.

Pobudo volivcem za vložitev zahteve za razpis referendumu lahko da vsak volivec, politična stranka ali drugo združenje državljanov.

Pobudnik obvesti o svoji pobudi predsednika državnega zbora. Pobuda mora vsebovati opredeljeno zahtevo v skladu s 14. členom tega zakona in mora biti podprta s podpisi najmanj tisoč volivcev. Podpisi morajo biti zbrani na seznamu, v katerem je na vsakem listu podpisanega seznama

opredeljena vsebina zahteve. Seznam vsebuje osebne podatke podpisnikov: ime in priimek, datum rojstva, naslov in občina stalnega prebivališča ter datum podpisa seznama. Obvestilo o pobudi se vloži neposredno pri pristojni službi državnega zbora.

Predsednik državnega zbora obvesti o dani pobudi najpozneje v treh dneh po prejemu pobude ministrstvo, pristojno za vodenje evidence volilne pravice, in določi rok, v katerem se zbirajo podpisi volivcev za podporo zahtevi za razpis referendumu. O tem roku obvesti tudi pobudnika zahteve.

Volivec da svojo podporo zahtevi s podpisom na obrazcu, ki ga določi ministrstvo, pristojno za evidenco volilne pravice. V obrazcu mora biti navedena zahteva za razpis referendumu, na katero se nanaša podpora volivca. Volivec podpiše obrazec osebno pred pristojnim organom, ki vodi evidenco volilne pravice. Volivec lahko da podporo s podpisom posamezni zahtevi za razpis referendumu samo enkrat.

14. člen

V zahtevi mora biti jasno izraženo vprašanje, ki naj bo predmet referendumu. Zahteva mora biti obrazložena.

15. člen

Če državni zbor meni, da v zahtevi za razpis referendumu ni jasno izraženo vprašanje, ki naj bo predmet referendumu, ali če zahteva ni obrazložena, pozove predstavnika predlagatelja oziroma pobudnika zahteve, naj jasno opredeli vprašanje oziroma dopolni zahtevo z obrazložitvijo.

Če predstavnik predlagatelja oziroma pobudnik zahteve vztraja pri vprašanju iz prejšnjega odstavka ali če ne dopolni zahteve z obrazložitvijo, lahko državni zbor odloči, da referendumu ne razpiše.

V primeru iz prejšnjega odstavka lahko predstavnik predlagatelja oziroma pobudnik zahteve v osmih dneh po prejemu obvestila o odločitvi državnega zbora zahteva, naj to odločitev preizkusi ustavno sodišče. Če ustavno sodišče ugotovi, da je odločitev državnega zbora neutemeljena, jo razveljavi.

16. člen

Če državni zbor meni, da je vsebina zahteve za razpis referendumu v nasprotju z ustavo ali da bi z odložitvijo sprejetja ali uveljavitve zakona ali zaradi zavrnitve zakona lahko nastale protiustavne posledice, zahteva, naj o tem odloči ustavno sodišče.

Zahtevo iz prejšnjega odstavka lahko državni zbor vloži od prejema pobude ali zahteve in najkasneje do izteka roka za razpis referendumu.

Ustavno sodišče odloči o zahtevi državnega zbora v 15 dneh.

17. člen

Predlog oziroma zahteva za razpis predhodnega referendumu se lahko vloži od dneva, ko je predlog zakona predložen državnemu zboru, do začetka tretje obravnave predloga zakona.

Če je pobuda za vložitev zahteve za razpis predhodnega referendumu dana pred začetkom prve obravnave predloga zakona, rok za zbiranje podpisov volivcev za podporo zahtevi ne sme biti krajši od petinštirideset dni in ne daljši od šestdeset dni. Če je taka pobuda dana pozneje, ta rok ne sme biti krajši od trideset dni in ne daljši od petinštirideset dni.

Če je dana pobuda za vložitev zahteve za razpis predhodnega referendumu, državni zbor ne sme začeti tretje obravnave predloga zakona pred potekom roka iz prejšnjega odstavka.

18. člen

Predhodni referendum se lahko nanaša na vprašanje:

- ali naj se določeno vprašanje uredi z zakonom,
- ali naj se s predlaganim zakonom uredi določeno vprašanje tako, kot je predlagano,
- ali naj se s predlaganim zakonom uredi določeno vprašanje drugače, kot je predlagano, in kako naj se uredi,
- ali naj se v predlaganem zakonu uredi določeno vprašanje, ki v zakonu ni urejeno, in kako naj se uredi.

19. člen

Državni zbor mora razpisati predhodni referendum najkasneje v tridesetih dneh po vložitvi zahteve za razpis referendumu.

Če je do sprejetja akta o razpisu zakonodajnega referendumu vloženi več zahtev za razpis predhodnega referendumu o vprašanjih, ki se med seboj izključujejo, mora državni zbor razpisati referendum o vseh vloženi zahtevah na isti dan, in sicer v 30 dneh od vložitve zadnje zahteve za razpis predhodnega referendumu.

Če je v primeru iz prejšnjega odstavka vloženi do sprejema akta o razpisu zakonodajnega referendumu ena ali več pobud volivcem za vložitev zahteve za razpis referendumu, razpiše državni zbor predhodni referendum v 30 dneh od poteka roka za zbiranje podpisov v podporo tisti zahtevi za razpis referendumu, glede katere je bila pobuda vložena prva.

V primeru iz 16. člena mora državni zbor razpisati referendum najkasneje v sedmih dneh po prejemu odločitve ustavnega sodišča, da zahteva za referendum ni protiustavna.

20. člen

Državni zbor lahko ob sprejemu zakona odloči, da razpiše naknadni referendum o zakonu, ki ga je sprejel.

21. člen

Najmanj tretjina poslancev državnega zbora in državni svet lahko vložita zahtevo za razpis naknadnega referenduma najkasneje v sedmih dneh po sprejemu zakona.

Najmanj štirideset tisoč volivcev lahko vloži zahtevo za razpis naknadnega referenduma pod pogojem, da pobudnik zahteve v sedmih dneh po sprejemu zakona obvesti o svoji pobudi predsednika državnega zbora na način, ki je določen v 13. členu tega zakona. Zahteva se lahko vloži v tridesetih dneh od določitve roka za začetek zbiranja podpisov.

Če je na podlagi zahteve državnega sveta državni zbor zakon ob ponovnem odločanju ponovno sprejel, se rok sedmih dni za vložitev zahteve iz prvega odstavka in obvestila o pobudi iz drugega odstavka tega člena šteje od dneva sprejema zakona pri ponovnem odločanju. V času poteka tega roka državni zbor zadrži razglasitev in objavo zakona. Če zahteva ali obvestilo o pobudi v tem roku nista vložena, pošlje zakon v razglasitev in objavo.

V primerih vložitve obvestila o pobudi iz drugega in tretjega odstavka tega člena državni zbor zadrži razglasitev in objavo zakona do poteka roka za vložitev zahteve. Če zahteva v tem roku ni vložena, pošlje zakon v razglasitev in objavo.

22. člen

Državni zbor mora razpisati naknadni referendum najkasneje v sedmih dneh po vložitvi zahteve za razpis referenduma oziroma po prejetju odločitve ustavnega sodišča iz 16. člena tega zakona.

23. člen

Odločitev je na referendumu sprejeta, če zanjo glasuje večina volivcev, ki so glasovali.

24. člen*

Če je na naknadnem referendumu zakon potrjen, ga državni zbor pošlje v objavo takoj, ko prejme poročilo o izidu referenduma.

25. člen

Državni zbor je vezan na izid referendumoma.

Državni zbor mora najkasneje v enem letu od izvedbe predhodnega referendumoma sprejeti odločitev, s katero se uveljavi referendumski izid.

V primeru, da so v roku enega leta od dneva glasovanja na referendumu razpisane volitve v državni zbor, začne rok iz prejšnjega odstavka teči od dneva konstituiranja novo izvoljenega državnega zbora.

Eno leto po izvedbi referendumoma državni zbor ne more sprejeti zakona, ki bi bil v nasprotju z izidom referendumoma, niti ponoviti referendumoma o istem vprašanju.

3. Posvetovalni referendum

26. člen

Državni zbor lahko razpiše posvetovalni referendum o vprašanjih iz svoje pristojnosti, ki so širšega pomena za državljane.

27. člen

Državni zbor lahko razpiše posvetovalni referendum na celotnem območju države ali na določenem ožjem območju, kadar vprašanje zadeva samo prebivalce tega ožjega območja.

28. člen

Državni zbor lahko razpiše posvetovalni referendum, preden končno odloči o posameznem vprašanju.

29. člen

Državni zbor ni vezan na izid posvetovalnega referendumoma.

III. POSTOPEK ZA IZVEDBO REFERENDUMA

1. Razpis referendumoma

30. člen

Akt o razpisu referendumoma določa vrsto referendumoma, akt, o katerem se odloča na referendumu, besedilo vprašanja, ki se daje na referendum, dan razpisa referendumoma in dan glasovanja na referendumu.

Akt o razpisu referendumoma se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

31. člen

Z dnem, ki je določen kot dan razpisa referenduma, začnejo teči roki za opravila, ki so potrebna za izvedbo referenduma.

32. člen

Za dan glasovanja na referendumu se določi nedelja ali drug dela prost dan.

Za isti dan glasovanja se lahko razpišeta dva ali več referendumov.

33. člen

Od dneva razpisa do izvedbe referenduma ne sme preteči manj kot trideset dni in ne več kot petinštirideset dni.

34. člen

Najpozneje petnajst dni pred dnem glasovanja se akt o razpisu referenduma objavi v javnih občilih. V javnih občilih se objavi tudi besedilo akta, o katerem se bo odločalo na referendumu.

Javna občila iz prejšnjega odstavka določi republiška volilna komisija.

Stroški objave se krijejo iz sredstev, namenjenih za izvedbo referenduma.

2. Pravica glasovanja na referendumu

35. člen*

Pravico glasovanja na referendumu imajo državljani, ki imajo pravico voliti v državni zbor.

Za vsako glasovanje na referendumu se sestavi splošni volilni imenik po zakonu o evidenci volilne pravice.

36. člen

Glasovanje na referendumu je tajno.

Glasuje se z glasovnicami.

37. člen

Glasuje se osebno. Nihče ne more glasovati po pooblaščenju.

Pri glasovanju morata biti zagotovljeni svoboda odločanja in tajnost glasovanja.

Nihče ne sme biti klican na odgovornost zaradi glasovanja na referendumu, niti se ne sme od njega zahtevati, naj pove, kako je glasoval oziroma zakaj ni glasoval.

3. Organi za izvedbo referendumoma

38. člen

Postopek za izvedbo referendumoma vodijo organi, ki vodijo postopek za volitve v državni zbor.

39. člen

Republiška volilna komisija:

- skrbi za zakonitost izvedbe referendumoma,
- daje drugim volilnim organom strokovna navodila za izvedbo referendumoma in nadzira njihovo delo,
- predpiše obrazce za izvrševanje tega zakona,
- določa enotne standarde za material in druge materialne pogoje za izvedbo referendumoma,
- ugotavlja in objavlja izid referendumoma,
- opravlja druge naloge, ki jih določa ta zakon.

40. člen

Volilna komisija volilne enote:

- opravlja in vodi neposredno tehnično delo v zvezi z izvedbo referendumoma,
- ugotavlja izid glasovanja v volilni enoti.

41. člen

Okrajna volilna komisija:

- določa volišča,
- imenuje volilne odbore,
- opravlja in vodi neposredno tehnično delo v zvezi z izvedbo referendumoma,
- ugotavlja izid glasovanja v volilnem okraju.

42. člen

Za vsako glasovanje na referendumu se imenujejo volilni odbori, ki vodijo glasovanje na volišču in ugotavljajo izid glasovanja na volišču.

Volilni odbor sestavljajo predsednik in parno število članov ter njihovi namestniki, ki jih imenuje okrajna volilna komisija izmed državljanov, ki imajo stalno prebivališče na območju volilnega okraja.

4. Glasovanje in ugotavljanje izida glasovanja

43. člen

Glede glasovanja in ugotavljanja izida glasovanja na referendumu se smiselno uporabljajo določbe zakona o volitvah v državni zbor, kolikor s tem zakonom ni drugače določeno.

44. člen

Javna propaganda v zvezi z referendumom se mora končati najkasneje štiriindvajset ur pred dnem glasovanja.

45. člen

Na volišču je treba razobesiti akt o razpisu referenduma in besedilo akta, o katerem se odloča na referendumu.

46. člen

Glasovnica vsebuje vprašanje, o katerem se odloča na referendumu, in navodilo o načinu glasovanja.

Če se glasuje o več referendumskih vprašanjih, se o vsakem vprašanju glasuje s posebno glasovnico.

Glasuje se tako, da glasovalec obkroži na glasovnici besedo "za" ali "proti".

47. člen

(razveljavljen z odločbo US – Uradni list RS, št. 11-465/2003)

48. člen

Naknadno glasovanje se opravi, če na posameznem volišču ni bilo izvedeno glasovanje na dan, ki je bil določen za glasovanje z aktom o razpisu referenduma.

Naknadno glasovanje odredi republiška volilna komisija in se opravi najkasneje v petnajstih dneh od dneva, ki je bil določen za dan glasovanja z aktom o razpisu referenduma.

49. člen

Ugotovitev izida glasovanja obsega:

- število volivcev, vpisanih v volilni imenik,
- število volivcev, ki so glasovali po volilnem imeniku,
- število volivcev, ki so glasovali s potrdili,
- skupno število volivcev, ki so glasovali,

- število neveljavnih glasovnic,
- število veljavnih glasovnic,
- število volivcev, ki so glasovali “za”,
- število volivcev, ki so glasovali “proti”.

50. člen

Republiška volilna komisija pošlje poročilo o izidu glasovanja državnemu zboru in ga objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

5. Varstvo pravice glasovanja

51. člen

Zaradi nepravilnosti pri delu volilnega odbora ima vsak glasovalec pravico vložiti ugovor pri republiški volilni komisiji v roku treh dni od dneva izvedbe referendumu.

Republiška volilna komisija mora o ugovoru odločiti v roku osemindeset ur.

52. člen

Če republiška volilna komisija na podlagi ugovora ugotovi nepravilnosti, ki so vplivale ali bi utegnile vplivati na izid referendumu, razveljavi glasovanje na posameznem volišču in odredi ponovno glasovanje, ki se opravi najpozneje v petnajstih dneh.

Če republiška volilna komisija ugovor zavrne, lahko glasovalec vložiti pritožbo na sodišče, pristojno za upravne spore, v osemindesetih urah po prejemu odločbe.

53. člen

Sodišče odloči o pritožbi v roku osemindeset ur.

Sodišče odloča v senatu treh sodnikov.

Sodišče odloča ob smiselni uporabi zakona o upravnih sporih.

6. Druge določbe

54. člen

Stroški za izvedbo referendumu se krijejo iz državnega proračuna.

Stroške javne propagande v zvezi z referendumom nosijo organizatorji propagande.

55. člen

Glede vprašanj postopka izvedbe referendumov, ki s tem zakonom niso posebej urejena, in glede kazenskih določb se smiselno uporabljajo določbe zakona o volitvah v državni zbor.

56. člen

Določbe tega zakona o postopku za izvedbo referendumov se smiselno uporabljajo tudi za izvedbo referendumov v lokalni skupnosti, s tem da postopek za izvedbo referendumov vodijo volilni organi, ki vodijo lokalne volitve.

IV. LJUDSKA INICIATIVA

57. člen

Najmanj trideset tisoč volivcev lahko da predlog za začetek postopka za spremembo ustave.

V predlogu mora biti navedeno, v čem in kako naj se ustava spremeni, ter razlogi za spremembo. Predlogu morajo biti priloženi podpisi najmanj trideset tisoč volivcev.

58. člen

Najmanj pet tisoč volivcev lahko predloži državnemu zboru predlog zakona.

Predlog zakona mora vsebovati sestavine, ki jih določa poslovnik državnega zbora. Predlogu morajo biti priloženi podpisi najmanj pet tisoč volivcev.

59. člen

Pobudo volivcem za vložitev predloga za začetek postopka za spremembo ustave oziroma predloga zakona lahko da vsak volivec, politična stranka ali drugo združenje državljanov.

Pobudnik obvesti o svoji pobudi predsednika državnega zbora, ki ravna po četrtem odstavku 13. člena tega zakona. Rok za zbiranje podpisov volivcev za podporo predlogu je šestdeset dni.

Volivec da svojo podporo predlogu na način, ki je določen v petem odstavku 13. člena tega zakona.

Predlog za začetek postopka za spremembo ustave oziroma predlog zakona pošlje državnemu zboru predstavnik volivcev.

V. KONČNI DOLOČBI

60. člen

Z dnem uveljavitve tega zakona preneha veljati zakon o referendumu in o drugih oblikah osebnega izjavljanja (Uradni list SRS, št. 23/77 in 18/88).

61. člen

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.